

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI

Delegatura w Kielcach

LKI.411.3.2.2023

Robert Jaworski
Burmistrz Gminy i Miasta Chęciny
Urząd Gminy i Miasta w Chęcinach
plac 2 Czerwca 4
26-060 Chęciny

WYSTĄPIENIE POKONTROLNE

R/23/002 – Rozpoznanie i zwalczanie inwazyjnych gatunków obcych roślin i zwierząt w przyrodzie

I. Dane identyfikacyjne

Jednostka kontrolowana	Urząd Gminy i Miasta w Chęcinach (dalej: Urząd), plac 2 Czerwca 4, 26-060 Chęciny.
Kierownik jednostki kontrolowanej	Robert Jaworski, Burmistrz Gminy i Miasta Chęciny (dalej: Burmistrz) od 21 listopada 2018 r.
Zakres przedmiotowy kontroli	1. Postępowanie w przypadku stwierdzenia obecności inwazyjnych gatunków obcych w środowisku. 2. Działania zaradcze przeprowadzane w stosunku do inwazyjnych gatunków obcych.
Okres objęty kontrolą	Od 1 stycznia 2020 r. do 14 grudnia 2023 r., z wykorzystaniem dowodów sporządzonych przed tym okresem, jeżeli miały znaczenie dla przedmiotu kontroli.
Podstawa prawna podjęcia kontroli	Art. 2 ust. 2 ustawy z dnia 23 grudnia 1994 r. o Najwyższej Izbie Kontroli ¹ .
Jednostka przeprowadzająca kontrolę	Najwyższa Izba Kontroli Delegatura w Kielcach.
Kontrolerzy	1. Marcin Sudół, specjalista kontroli państwowej, upoważnienie do kontroli nr LKI/117/2023 z 10 listopada 2023 r. 2. Przemysław Domoradzki, starszy inspektor kontroli państwowej, upoważnienie do kontroli nr LKI/118/2023 z 10 listopada 2023 r. (akta kontroli str. 1-2, 5-6)

¹ Dz. U. z 2022 r. poz. 623, dalej: ustawa o NIK.

II. Ocena ogólna² kontrolowanej działalności

OCENA OGÓLNA

W latach objętych kontrolą Urząd corocznie identyfikował występowanie na gruntach gminnych barszczu Mantegazziego (barszczu kaukaskiego), tj. inwazyjnego gatunku obcego³ stwarzającego zagrożenie dla Unii rozprzestrzenionego na szeroką skalę i przeprowadzał działania zaradcze. W latach 2022-2023, tj. po wejściu w życie ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych⁴ Burmistrz nie przekazał jednak Regionalnemu Dyrektorowi Ochrony Środowiska w Kielcach (dalej: Regionalny Dyrektor) informacji o obecności tego IGO na tych gruntach. Natomiast prawidłowo poinformował ten organ o stanowiskach IGO występujących na gruntach będących własnością osób fizycznych. Burmistrz nie przedłożył Regionalnemu Dyrektorowi raportów za 2021 r. i 2022 r. o przeprowadzonych działaniach zaradczych wobec IGO. W Urzędzie monitorowano skuteczność prowadzonych wobec IGO działań zaradczych, których efektem była trwała likwidacja części ich stanowisk. Burmistrz ustalał i informował właściwe podmioty o stwierdzeniu obecności IGO (barszczu kaukaskiego oraz trojeści amerykańskiej⁵) na ich nieruchomościach oraz o konieczności przeprowadzenia działań zaradczych. Natomiast z opóźnieniem wystąpił do tych podmiotów, których zawiadomienia o przeprowadzonych działaniach zaradczych nie były kompletne.

Postępowanie Urzędu dotyczące zwolnienia osoby fizycznej z obowiązku przeprowadzenia działań zaradczych wobec IGO stwierdzonego na jej działce było prawidłowe.

W strukturze organizacyjnej Urzędu funkcjonował referat odpowiedzialny za zadania związane z rozpoznaniem i zwalczaniem IGO. Jednak zatrudnionym w nim pracownikom zajmującym się tymi sprawami, nie przypisano tych zadań w ich zakresach czynności.

III. Opis ustalonego stanu faktycznego oraz oceny częściowej⁶ kontrolowanej działalności

OBSZAR

1. Postępowanie w przypadku stwierdzenia obecności inwazyjnych gatunków obcych w środowisku

Opis stanu faktycznego

W okresie objętym kontrolą zadanie związane z rozpoznaniem i zwalczaniem IGO roślin i zwierząt w przyrodzie nie zostało wprost określone w regulaminie organizacyjnym Urzędu⁷. Sekretarz Gminy i Miasta (dalej: Sekretarz) podał, że mieści się ono w zakresie działań i kompetencji przypisanych w tym regulaminie Referatowi Gospodarki Nieruchomościami, Ochrony Środowiska i Rolnictwa (dalej: Referat), tj. realizacji zadań wynikających z przepisów dotyczących gospodarki nieruchomościami i ochrony środowiska, współpracy z właściwymi instytucjami w zakresie działań dla poprawy stanu środowiska naturalnego na terenie Gminy oraz realizacji obowiązków w zakresie ochrony przyrody.

(akta kontroli str. 74, 76, 78, 81)

² Najwyższa Izba Kontroli formułuje ocenę ogólną jako ocenę pozytywną, ocenę negatywną albo ocenę w formie opisowej.

³ Dalej: IGO.

⁴ Dz. U. z 2023 r. poz. 1589.

⁵ IGO stwarzające zagrożenie dla Unii rozprzestrzenione na szeroką skalę.

⁶ Oceny częściowe to oceny działalności w poszczególnych obszarach badań kontrolnych. Ocena częściowa może być sformułowana jako ocena pozytywna, ocena negatywna albo ocena w formie opisowej.

⁷ Załącznik do zarządzenia Nr 81/2010 Burmistrza Gminy i Miasta Chęciny z dnia 29 czerwca 2010 r. w sprawie nadania Regulaminu Organizacyjnego Urzędu Gminy i Miasta w Chęcinach.

W Referacie za zadanie związane z rozpoznaniem i zwalczaniem IGO odpowiedzialne były dwie osoby, mające wykształcenie wyższe na kierunku ochrona środowiska. W zakresach czynności żadnej z nich nie zostało przypisane to zadanie, co opisano szerzej w sekcji *Stwierdzone nieprawidłowości*.

Sekretarz wyjaśnił, że w zakresach czynności pierwszej z ww. osób określono m.in. prowadzenie spraw z zakresu ochrony środowiska (przywołał art. 400a ust. 1 pkt 19a ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska⁸), drugiej – określono sporządzanie projektów dokumentów, pod nadzorem kierownika referatu, związanych z pracą referatu, wobec tego także tych dotyczących omawianego zakresu. Dodał, że oba zakresy czynności zawierają zapis o wykonywaniu na polecenie Burmistrza, innych osób upoważnionych oraz kierownika referatu, innych zadań i obowiązków niewymienionych w tych zakresach, a związanych z powierzonymi obowiązkami.

Żadna z tych osób nie uczestniczyła również w szkoleniach dotyczących ww. zagadnień.

(akta kontroli str. 77, 86-89)

W sprawie zapewnienia ww. osobom możliwości uzyskiwania wiedzy w powyższym zakresie (np. wiedzę umożliwiającą prawidłowe rozpoznanie IGO) Burmistrz wyjaśnił: *Pracownikiem samorządowym może być osoba, która spełnia m.in. wymagania w art. 6 ust. 1 pkt 3 ustawy z dnia 21 listopada 2008 r. o pracownikach samorządowych, tj. posiada kwalifikacje zawodowe wymagane do wykonywania pracy na określonym stanowisku. W przedmiotowym przypadku na stanowiskach, które w praktyce i bieżącej działalności tut. Urzędu realizują zadania w problematyce będącej przedmiotem kontroli, są zatrudnieni pracownicy posiadający stosowne, wysokie i specjalistyczne kwalifikacje (...), tj. ukończone studia wyższe magisterskie z zakresu ochrony środowiska. (...).* Dodał, że pracownicy i Kierownik Referatu nie zgłosili chęci i potrzeby uczestnictwa w takim szkoleniu. Kierownik Referatu wyjaśnił: *Wskazać należy, iż pracownicy referatu korzystają z różnych szkoleń i kursów w zakresie dziedzin jakimi zajmuje się komórka. Odnosząc się do zagadnień zwalczania IGO w przyrodzie wskazać należy, iż brak jest merytorycznych szkoleń dotyczących rozpoznawania i zwalczania gatunków obcych w środowisku. Niemniej jednak dostrzegam potrzebę podnoszenia wiedzy i kwalifikacji pracowników w referacie bezpośrednio związanych ze zwalczaniem inwazyjnych gatunków.*

(akta kontroli str. 136, 140-141, 341)

W okresie objętym kontrolą w Urzędzie nie obowiązywały procedury określające rolę poszczególnych komórek organizacyjnych w procesie związanym z rozpoznaniem i zwalczaniem IGO w Gminie. Burmistrz wyjaśnił (...), *iz obecne działania zaradcze są kontynuacją działań podejmowanych przed okresem kontrolnym, a skala stwierdzonego IGO w środowisku jest niewielka. Ponadto w Gminie Chęciny nie wydano aktu prawa miejscowego, porządkującego procedury zwalczania barszczy kaukaskich, ponieważ nie było delegacji ustawowej nakazującej jego wydanie.*

(akta kontroli str. 91, 93)

W Urzędzie nie były podejmowane działania mające na celu zdiagnozowanie przyczyn i skutków wpływu IGO na gminną przyrodę, gospodarkę oraz ludzkie życie i zdrowie. Burmistrz wyjaśnił, że (...) *tut. organ nie uznał za zasadne przeprowadzenie przedmiotowej diagnozy. Podkreślić należy, że na terenie gminy Chęciny są stwierdzone niewielkie i nieliczne stanowiska barszczu Mantegazziego. Gmina Chęciny cyklicznie – corocznie prowadzi działania związane z ich eliminacją. Zwalczanie barszczu bez wątpienia wpisuje się w działania związane z ochroną środowiska i przyrody, a dodatkowo zwalczanie takiego gatunku, jakim jest barszcz,*

⁸ Dz. U. z 2022 r. poz. 2556, ze zm.

ze względu na parzące właściwości tych roślin, odnosi się również do ochrony bezpieczeństwa dla zdrowia i życia ludzi.

(akta kontroli str. 135, 138)

Odnosząc się do informacji/odwołań dotyczących IGO w gminie Chęciny w obowiązujących lub sporządzonych w okresie objętym kontrolą dokumentach o charakterze strategicznym, Burmistrz wyjaśnił: *Z uwagi na charakter IGO (niepewność występowania, brak możliwości przewidzenia ilości i rodzaju występowania IGO na terenie Gminy, niemożność oszacowania kosztów zwalczania IGO w perspektywie kilkuletniej) w dokumentach strategicznych gminy nie znajdowały się odwołania dotyczące IGO. Zapisy dotyczące identyfikacji miejsc występowania oraz eliminacji gatunków obcych inwazyjnych znajdują się w „Programie Ochrony Środowiska dla Gminy i Miasta Chęciny na lata 2019-2022 z perspektywą do roku 2026” przyjętego uchwałą nr 191/XXII/20 Rady Miejskiej w Chęcinach z dnia 30 marca 2020 r. W ww. programie w obszarze interwencji Zasoby przyrodnicze ujęto zadanie Identyfikacja miejsc występowania oraz eliminacja gatunków obcych inwazyjnych.*

(akta kontroli str. 103-117, 135, 138)

W kwestii działań i ich charakteru podejmowanych w celu rozpoznania IGO w gminie Chęciny Burmistrz wyjaśnił: *Rozpoznawanie stanowisk IGO w Gminie Chęciny odbywało się w ramach kontroli stwierdzonych już stanowisk barszczu Mantegazziego na terenie dz. nr 501/2 w Chęcinach [droga – dop. NIK]. Działania te miały charakter doraźny.*

(akta kontroli str. 135, 138)

W latach objętych kontrolą na terenie gminy Chęciny znajdowały się:

- w 2020 r. – jedno stanowisko barszczu kaukaskiego na działce ewidencyjnej (droga – ul. S. Batorego) stanowiącej własność gminy Chęciny; stanowisko zidentyfikowali pracownicy Urzędu; zostało ono trwale zlikwidowane w 2020 r.;
- w latach 2020-2023 – pięć stanowisk barszczu kaukaskiego na działce ewidencyjnej (droga – ul. Zamkowa) stanowiącej własność gminy Chęciny, z czego: cztery w 2020 r. oraz pięć w latach 2021-2023 (cztery, które były w 2020 r. i jedno nowe stwierdzone w 2021 r.); wszystkie ww. stanowiska zidentyfikowali pracownicy Urzędu;
- w latach 2021-2022 – jedno (w tym samym miejscu) stanowisko barszczu kaukaskiego na działce ewidencyjnej (w sąsiedztwie Centrum Kultury i Sportu) stanowiącej własność gminy Chęciny; ww. stanowisko zidentyfikowali pracownicy Urzędu; stanowisko trwale zlikwidowane w 2022 r.;
- w 2023 r. – dwa stanowiska IGO (barszczu kaukaskiego); oba stanowiska znajdowały się na działce ewidencyjnej (droga – ul. Zamkowa) stanowiącej własność gminy Chęciny (stanowiska, które Urząd wcześniej zidentyfikował i prowadził na nich działania zaradcze⁹) i odpowiednio: dwóch działkach ewidencyjnych (w przypadku pierwszego stanowiska) i jednej działce ewidencyjnej (w przypadku drugiego stanowiska) – stanowiących własność osób fizycznych; oba stanowiska zidentyfikowali pracownicy Regionalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska w Kielcach (dalej: RDOŚ); zgodnie z art. 16 ust. 6 ustawy o gatunkach obcych Regionalny Dyrektor zawiadomił Burmistrza o wprowadzeniu do Rejestru IGO informacji o stwierdzeniu tego IGO;
- w 2023 r. – trzy stanowiska IGO (dwa z barszczem kaukaskim i jedno z trojeścią amerykańską¹⁰) na czterech działkach ewidencyjnych stanowiących własność osób fizycznych; dwa stanowiska z barszczem kaukaskim zidentyfikowali

⁹ Ujęte w drugim tiret.

¹⁰ IGO stwarzające zagrożenie dla Unii rozprzestrzenione na szeroką skalę.

pracownicy Urzędu (Burmistrz¹¹ przesłał w tej sprawie do Regionalnego Dyrektora na obowiązującym formularzu *zgłoszenie stwierdzenia obecności w środowisku IGO stwarzającego zagrożenie dla Unii lub IGO stwarzającego zagrożenie dla Polski*), a jedno z trojeścią amerykańską – pracownicy RDOŚ (zgodnie z art. 16 ust. 6 ustawy o gatunkach obcych Regionalny Dyrektor¹² zawiadomił Burmistrza o wprowadzeniu do Rejestru IGO informacji o stwierdzeniu tego IGO). Mimo że w latach 2022-2023 Urząd zidentyfikował na gminnych gruntach stanowiska barszczu kaukaskiego, Burmistrz nie zgłosił ich Regionalnemu Dyrektorowi, o czym szerzej w sekcji *Stwierdzone nieprawidłowości*.

(akta kontroli str. 17-19, 29-42, 55-57, 71, 150, 187, 251, 305, 346)

Stosownie do art. 16 ust. 1 ustawy o gatunkach obcych Burmistrz¹³ przekazał Regionalnemu Dyrektorowi *zgłoszenie stwierdzenia obecności w środowisku IGO stwarzającego zagrożenie dla Unii lub IGO stwarzającego zagrożenie dla Polski*¹⁴, w postaci elektronicznej, w formie danych oraz zgodnie ze wzorem udostępnionym przez Generalnego Dyrektora Ochrony Środowiska (dalej: GDOŚ) w Biuletynie Informacji Publicznej na stronie podmiotowej Generalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska. Ww. zgłoszenie było kompletne i zawierało elementy, o których mowa w art. 15 ust. 2 ww. ustawy, tj. nazwę polską i naukową IGO (barszcz Mantegazziego, *Heracleum mantegazzianum*), maksymalną liczbę okazów ze wskazaniem jednostki ich liczebności (dwa stanowiska, z czego w jednym było ok. 50 osobników, a w drugim – trzy osobniki), miejsce stwierdzenia obecności IGO w środowisku (wskazano numery działek ewidencyjnych położonych w gminie Chęciny, stanowiące własność osób fizycznych) oraz jego współrzędne, datę stwierdzenia IGO (29 czerwca 2023 r.) oraz dane podmiotu zgłaszającego stwierdzenie IGO (dane gminy Chęciny). Przekazanie tego zgłoszenia odbyło się po upływie sześciu dni (tj. 5 lipca 2023 r.) od stwierdzenia obecności tego IGO w środowisku (tj. 29 czerwca 2023 r.).

(akta kontroli str. 30-41)

Zgodnie z art. 17 ust. 2 ustawy o gatunkach obcych, jeżeli podmiot odpowiedzialny za przeprowadzenie działań zaradczych, inny niż np. regionalny dyrektor ochrony środowiska, dyrektor parku narodowego, stwierdzi nieobecność w środowisku IGO stwarzającego zagrożenie dla Unii lub IGO stwarzającego zagrożenie dla Polski w miejscu wskazanym w Rejestrze IGO jako miejsce, w którym stwierdzono obecność w środowisku tego IGO, informuje o tym właściwego miejscowo regionalnego dyrektora ochrony środowiska, który niezwłocznie zamieszcza informację w tym zakresie w Rejestrze IGO. W związku z tym, że zlikwidowane w 2022 r. stanowisko barszczu kaukaskiego zlokalizowane w sąsiedztwie Centrum Kultury i Sportu w Chęcinach nie było zgłoszone do RDOŚ i ujęte w Rejestrze IGO, Burmistrz nie informował o nieobecności tego IGO.

(akta kontroli str. 132, 135, 138)

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono następujące nieprawidłowości:

1. W latach 2022-2023 Burmistrz nie przekazał Regionalnemu Dyrektorowi *zgłoszenia stwierdzenia obecności w środowisku IGO stwarzającego zagrożenie dla Unii lub IGO stwarzającego zagrożenie dla Polski*, informującego o stanowiskach barszczu Mantegazziego na gminnych gruntach, mimo że takie

¹¹ Z up. Burmistrza, Kierownik Referatu.

¹² P.o. Zastępcy Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska, Regionalnego Konserwatora Przyrody w Kielcach.

¹³ Kierownik Referatu, z up. Burmistrza.

¹⁴ Wzór zgłoszenia zamieszczony jest na stronie GDOŚ: <https://www.gov.pl/web/gdos/wzory-raportow-dla-gminy-inwazyjne-gatunki-obce>. [dostęp: 8 grudnia 2023 r.].

stanowiska w tym okresie Urząd zidentyfikował i przeprowadzał w stosunku do nich działania zaradcze. Zgodnie z art. 16 ust. 1 pkt 4 ustawy o gatunkach obcych, wójt, burmistrz albo prezydent miasta przekazuje zgłoszenie stwierdzenia obecności tego IGO w środowisku, w postaci elektronicznej, w formie danych oraz zgodnie ze wzorem udostępnionym przez GDOŚ w Biuletynie Informacji Publicznej na stronie podmiotowej Generalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska właściwemu regionalnemu dyrektorowi ochrony środowiska – gdy stwierdzenia obecności w środowisku IGO objętego tym zgłoszeniem dokonano na obszarach innych niż park narodowy, pas techniczny poza obszarem parku narodowego i morskim poza obszarem parku narodowego.

(akta kontroli str. 246-332, 346)

Burmistrz i Kierownik Referatu wyjaśnili, że powodem nieprzekazania Regionalnemu Dyrektorowi ww. zgłoszenia informującego o siedliskach barszczu kaukaskiego w gminie Chęciny była błędna interpretacja przepisów.

(akta kontroli str. 92-94, 342, 345)

2. W zakresach czynności dwóch pracowników Referatu¹⁵ odpowiedzialnych za realizację zadań związanych z rozpoznaniem i zwalczaniem IGO nie przypisano im tych zadań.

(akta kontroli str. 92-94, 342, 345)

Zgodnie ze standardem kontroli zarządczej nr 3 *Struktura organizacyjna* (części A *Środowisko wewnętrzne*)¹⁶, struktura organizacyjna jednostki powinna być dostosowana do aktualnych celów i zadań. Zakres zadań, uprawnień i odpowiedzialności jednostek, poszczególnych komórek organizacyjnych jednostki oraz zakres podległości pracowników powinien być określony w formie pisemnej w sposób przejrzysty i spójny. Aktualny zakres obowiązków, uprawnień i odpowiedzialności powinien być określony dla każdego pracownika. Ponadto w standardzie kontroli zarządczej nr 6 *Określanie celów i zadań, monitorowanie i ocena ich realizacji* (części B *Cele i zarządzanie ryzykiem*) wskazano, że należy zadbać, aby określając cele i zadania wskazać także jednostki, komórki organizacyjne lub osoby odpowiedzialne bezpośrednio za ich wykonanie oraz zasoby przeznaczone do ich realizacji.

(akta kontroli str. 74, 76-77, 86-88)

Odnosząc się do zakresu obowiązków ww. osób Burmistrz przywołał zapisy regulaminu organizacyjnego Urzędu wskazujące, że *pracą referatów kierują ich kierownicy i to oni są odpowiedzialni za organizację pracy i merytoryczną działalność referatów. Oni też proponują zakres czynności i ewentualne zmiany dla pracowników dotyczące nowych zadań w ramach działalności danego referatu. Zadania dotyczące rozpoznawania i zwalczania IGO nie zostały przypisane pracownikom referatu wprost w ich zakresach czynności, ponieważ nie było takiej propozycji ze strony kierownika referatu. Po wprowadzeniu Regulaminu Organizacyjnego Urzędu Gminy i Miasta w Chęcinach w dniu 29 czerwca 2010 roku również nie zgłoszono potrzeby zmiany zakresów czynności pracowników referatu.*

(akta kontroli str. 135-136, 140)

¹⁵ Zakresy czynności referenta ds. ochrony środowiska z 22 czerwca 2007 r. i pomocy administracyjnej z 1 października 2019 r.

¹⁶ Załącznik do komunikatu nr 23 Ministra Finansów z dnia 16 grudnia 2009 r. w sprawie standardów kontroli zarządczej dla sektora finansów publicznych (Dz. Urz. Min. Fin. Nr 15, poz. 84).

Kierownik Referatu wyjaśnił: *Pani E.J. jest zatrudniona w wymiarze 1 etatu posiada już dziś szeroki zakres obowiązków. Prowadzone przez pracownika postępowania są skomplikowane, trudne i często zawile. Zwiększenie zadań o kolejne z pewnością negatywnie wpłynęłoby na efekt prowadzonych spraw. Wyjaśnił również: Ze względu na wykształcenie Pani E.J. nie mam możliwości przyporządkowania tych zadań innej osobie. Dodał, że przez przeoczenie nie skierował, po wcześniejszym uzgodnieniu z Sekretarzem, do Burmistrza propozycji uwzględnienia w jej zakresie czynności zadań związanych z rozpoznaniem i zwalczaniem IGO. W sprawie drugiego pracownika wyjaśnił: Natomiast p. P.P. z uwagi na stanowisko pomocy administracyjnej, które nie jest stanowiskiem urzędniczym, nie mogła mieć wpisane w zakres czynności zadań związanych z rozpoznaniem i zwalczaniem inwazyjnych gatunków obcych. Biorąc pod uwagę charakter występujących gatunków obcych – barszcz Mantegazziego i zagrożenie jakie mógł stanowić dla życia i zdrowia ludzi priorytetem było jego zwalczanie. Odnosząc się do wykonywania przez tego pracownika czynności w zakresie rozpoznania i zwalczania inwazyjnych gatunków obcych wyjaśnił również: Zostając kierownikiem w 2020 r. zastałem taki stan, czyli sprawami odnośnie unieszkodliwiania barszczu zajmowały się dwie Panie: Pani P.P. i Pani E.J. Z moich informacji wynika, że funkcjonowało to wcześniej, przed objęciem przeze mnie stanowiska kierownika. Pracownicy Ci mają wykształcenie kierunkowe z ochrony środowiska, a inni nie posiadają takiego wykształcenia, dlatego Pani P.P. (oprócz Pani E.J.) była jedyną osobą, która mogła się tym zajmować.*

(akta kontroli str. 340-341, 344, 372-373)

OCENA CZĄSTKOWA

W strukturze organizacyjnej Urzędu funkcjonował referat odpowiedzialny za zadania związane z rozpoznaniem i zwalczaniem IGO. Jednak zatrudnionym w nim pracownikom zajmującym się tymi sprawami, nie przypisano tych zadań w ich w zakresach czynności.

W latach 2022-2023 Burmistrz nie przekazał Regionalnemu Dyrektorowi informacji o zidentyfikowanych stanowiskach IGO na gruntach stanowiących własność gminy Chęciny. Natomiast prawidłowo poinformowano Regionalnego Dyrektora o stanowiskach IGO występujących na gruntach będących własnością osób fizycznych.

OBSZAR

2. Działania zaradcze przeprowadzane w stosunku do inwazyjnych gatunków obcych

Opis stanu faktycznego

Informacje o pięciu stanowiskach IGO (czterech z barszczem kaukaskim i jednego z trojeścią amerykańską) wprowadzone w 2023 r. przez Regionalnego Dyrektora do Rejestru IGO, dotyczyły ośmiu działek ewidencyjnych położonych w gminie Chęciny. Siedmioma nieruchomościami (głównie grunty orne) władały osoby fizyczne, a właścicielem jednej (droga) była gmina Chęciny.

(akta kontroli str. 17, 20-22, 27-28, 42-45, 52, 56-58, 62, 71)

Zgodnie z art. 16 ust. 7 ustawy o gatunkach obcych, informację o stwierdzeniu obecności IGO oraz o konieczności przeprowadzenia działań zaradczych wobec niego Burmistrz przesłał do właścicieli (widniejących w ewidencji gruntów i budynków) pięciu działek ewidencyjnych (po upływie 18 i 31 dni) po otrzymaniu przez Urząd automatycznego e-maila od RDOS o wprowadzeniu do Rejestru IGO informacji o stwierdzeniu obecności tego IGO.

W przypadku właścicieli dwóch działek informację o stwierdzeniu IGO oraz o konieczności przeprowadzenia działań zaradczych wobec niego Burmistrz¹⁷ przekazał do tych osób 24 dni przed otrzymaniem od RDOŚ automatycznego e-maila o wprowadzeniu do Rejestru IGO informacji o stwierdzeniu obecności tego IGO. Burmistrz wyjaśnił: *Z uwagi na charakter stwierdzonego IGO – barszcz Mantegazziego, który wykazuje toksyczność (zawarte w wodnistym soku oraz w wydzielinie włosków gruczołowych furanokumaryny stanowią zagrożenie dla zdrowia ludzi). Związki te w kontakcie ze skórą i w obecności światła słonecznego, powodują oparzenia II i III stopnia. Dodatkowo odkryto także działanie kancerogenne i teratogenne niektórych furanokumaryn wytwarzanych przez ten gatunek. Wystąpienie do władających nieruchomością o przeprowadzenie działań zaradczych było działaniem prewencyjnym i miało na celu wyeliminowanie roślin mogących stanowić zagrożenie dla zdrowia ludzi.*

Ponadto wyjaśnił, że podmioty władające odpowiedzialne za przeprowadzenie działań zaradczych w odniesieniu do IGO ustalane były *na podstawie zapisów w ewidencji gruntów i budynków prowadzonej przez Starostwo Powiatowe w Kielcach, aktach stanu cywilnego oraz ewidencji ludności tut. urzędu.*

(akta kontroli str. 18-21, 42-45, 52, 56-58, 62, 71, 97-102, 134, 137)

W jednym przypadku, właściciele jednej z działek na których stwierdzono obecność IGO zmarli. Nieruchomość miała nieuregulowany stan prawny (w ewidencji gruntów i budynków prowadzonej przez Starostę Kieleckiego jako władający wpisane było zmarłe małżeństwo). Urząd po powzięciu informacji o ich zgonie ustalił potencjalną spadkobierczynię i poinformował ją o stwierdzeniu obecności w środowisku IGO stwarzającego zagrożenie dla Unii, rozprzestrzenionego na szeroką skalę¹⁸ oraz o konieczności przeprowadzenia działań zaradczych wobec tego IGO.

(akta kontroli str. 20-21, 71-72, 90, 131)

W latach objętych kontrolą Burmistrz zlecał przeprowadzanie działań zaradczych w odniesieniu do barszczu kaukaskiego stwierdzonego na gminnych działkach ewidencyjnych. Polegały one na zabiegach chemicznych – metodą i techniką Pastwa¹⁹ (dwa w 2020 r., po trzy w 2021 r. i 2022 r., jeden w 2023 r.) i mechanicznych – poprzez ogławianie (po jednym w każdym roku). W kwestii różnej liczby zabiegów chemicznych w poszczególnych latach Burmistrz wyjaśnił, że różnica ta (...) *wynikała z różnej ilości roślin, które wykiełkowały w danym roku, ich wielkości i zasięgu a także z posiadanych środków zabezpieczonych na ten cel w budżecie Gminy Chęciny w latach objętych kontrolą.*

Od wykonawcy usługi polegającej na zwalczaniu barszczu kaukaskich Burmistrz każdorazowo wymagał, aby została ona wykonana zgodnie z *Wytycznymi dotyczącymi zwalczania barszczu Sosnowskiego (Heracleum sosnowskyi) i barszczu Mantegazziego (Heracleum mantegazzianum) na terenie Polski.* Zabiegi były przeprowadzone na powierzchni ok. 0,5 ha (w 2020 r. i w 2023 r.) i ok. 0,7 ha (w latach 2021-2022). W ww. wytycznych wskazuje się, że *najlepsze efekty daje zastosowanie środków chemicznych na wiosnę (marzec-maj) i ewentualne powtórzenie aplikacji pod koniec maja (na nowo wzeszłych roślinach – EPPO 2009).* W tym okresie *kaukaskie barszcze mają zazwyczaj wysokość 20-50 cm, co ułatwia dostęp do nich*

¹⁷ Kierownik Referatu, z up. Burmistrza.

¹⁸ Barszcz kaukaski.

¹⁹ Autorska metoda Fundacji „Pałacy Problem – Heracleum” na zwalczanie kaukaskich barszczu oparta m.in. na zastosowaniu iniekcji środków chemicznych do korzeni przy wykorzystaniu specjalnego sprzętu [Źródło: *Wytyczne dotyczące zwalczania barszczu Sosnowskiego (Heracleum sosnowskyi) i barszczu Mantegazziego (Heracleum mantegazzianum) na terenie Polski*, opracowanie wykonane przez Fundację „Pałacy Problem – Heracleum” na zlecenie GDOŚ ze środków Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej, Warszawa 2014; <https://ochronaprzyrody.gdos.gov.pl/zwalczanie-inwazyjnych-barszczy> -- dostęp: 8 grudnia 2023 r.]

*i przeprowadzenie zabiegów. Zabiegi chemiczne w odniesieniu do stanowisk barszczy kaukaskich w gminie Chęciny prowadzone były: w lipcu i sierpniu 2020 r.; w czerwcu, sierpniu i wrześniu 2021 r.; w czerwcu i sierpniu 2022 r. oraz w czerwcu 2023 r. Odnosząc się do terminu prowadzenia zabiegów chemicznych Burmistrz wyjaśnił: *Przeprowadzenie zabiegów zwalczania barszczy kaukaskiego w II poł. roku wynikało z faktu, iż dostępność podmiotów realizujących usługę zwalczania barszczy kaukaskich w oparciu o Wytyczne dotyczące zwalczania barszczy Sosnowskiego (Haracelum sosnowskyi) i barszczy Mantegazziego (Haracelum mantegazzianum) na terenie Polski z zastosowaniem metody chemicznej jest niewystarczająca. Taki stan rzeczy wpływa na fakt, iż firma realizująca zwalczanie barszczy kaukaskich w okresie wiosennym (tj. marzec – maj) posiada dużo zleceń, które przeprowadza w poszczególnych rejonach Polski wg swojego harmonogramu realizacji prac związanych ze zwalczaniem tych roślin. Nadmienić należy, iż w latach 2021-2022 zapytania ofertowe były kierowane do firm świadczących ww. usługę w miesiącach marzec – kwiecień. Rozciągłość realizacji zabiegów w czasie związana jest również z faktem, iż odstępy pomiędzy zabiegami chemicznymi winny być powtórzone po ok. 3-5 tygodni z ewentualnym usuwaniem wykształconych już kwiatostanów osobników pominiętych w pierwszym etapie lub ze wschodów.**

W latach objętych kontrolą poniesione przez gminę Chęciny z tego tytułu koszty wyniosły łącznie 26,9 tys. zł (5 tys. zł w 2020 r., 8,4 tys. zł w 2021 r., 9,9 tys. zł w 2022 r. i 3,6 tys. zł w 2023 r.). Działania zaradcze prowadzone były corocznie wzdłuż drogi gminnej – ul. Zamkowej. Ponadto prowadzone były: w 2020 r. – wzdłuż innej drogi gminnej (tj. ul. S. Batorego) oraz w latach 2021-2022 – w sąsiedztwie Centrum Kultury i Sportu w Chęcinach.

W latach objętych kontrolą Burmistrz nie przeprowadzał działań zaradczych w odniesieniu do IGO roślin na działkach ewidencyjnych niebędących własnością gminy Chęciny.

(akta kontroli str. 69-70, 132, 146-332, 336, 338, 346, 354-371)

W sprawie ustalenia sprawcy wprowadzenia do środowiska IGO Kierownik Referatu poinformował o braku takiej możliwości, ze względu na zaszłość.

(akta kontroli str. 346)

W latach objętych kontrolą trwale zostały zlikwidowane stanowiska barszczy kaukaskiego wzdłuż ul. S. Batorego (w 2020 r.) i w sąsiedztwie Centrum Kultury i Sportu w Chęcinach (w 2022 r.) o łącznej pow. ok. 0,2 ha.

(akta kontroli str. 136, 138-139, 336, 338)

Odnosząc się do skuteczności działań zaradczych i ich monitorowania Burmistrz wyjaśnił: *Przeprowadzone w latach 2020-2023 działania zaradcze w odniesieniu do barszczy Mantegazziego wykazują tendencję zmniejszania liczby osobników. (...). W latach 2020-2023 monitorowano liczbę stanowisk barszczy Mantegazziego oraz prowadzono analizę skuteczności podejmowanych przez gminę dotychczasowych działań zaradczych. Nadzór nad IGO w szczególności polegał na porównaniu liczebności populacji przed rozpoczęciem działań zaradczych i po ich wykonaniu. Monitoringiem objęta była również powierzchnia zajmowana przez gatunki obce (barszcz Mantegazziego). W wyniku analizy skuteczności działań zaradczych w ocenie gminy najskuteczniejszą metodą jest przeprowadzanie zabiegów iniekcji, w połączeniu z ewentualnym usuwaniem wykształconych kwiatostanów – baldachów poprzez ogławianie. Wyniki takich czynności ograniczyły w dużym stopniu samoistne rozprzestrzenianie się roślin, a konsekwentne starania w wielu przypadkach doprowadziły do ich całkowitej eliminacji.*

(akta kontroli str. 92, 94, 132)

Jedna osoba fizyczna²⁰ skorzystała z możliwości wystąpienia do Burmistrza z wnioskiem o zwolnienie z obowiązku przeprowadzenia działań zaradczych, przewidzianej w art. 21 ust. 3 ustawy o gatunkach obcych. Wniosek wpłynął do Urzędu po 24 dniach (tj. 23 października 2023 r.) od otrzymania (tj. 29 września 2023 r.) przez tą osobę od Burmistrza pisma o wprowadzeniu do Rejestru IGO informacji o stwierdzeniu obecności na jej działce stanowiska barszczy kaukaskich. Był kompletny i zawierał elementy określone w art. 21 ust. 4 pkt 1 i 3-7 ustawy o gatunkach obcych, tj. imię i nazwisko oraz adres wnioskodawcy; nazwę i liczbę okazów IGO objętego wnioskiem (ok. 100 osobników barszczu Mantegazziego); miejsce stwierdzenia obecności w środowisku IGO objętego wnioskiem (wskazano konkretną działkę); uzasadnienie braku możliwości przeprowadzenia działań zaradczych we własnym zakresie (osoba starsza, schorowana, nieposiadająca środków finansowych na ten cel); oświadczenie, że IGO objęty wnioskiem nie został wprowadzony do środowiska przez wnioskodawcę (wnioskodawczyni nadmieniła również, że nie zrobili tego również jej zmarli rodzice). Ponadto zawarto w nim klauzulę o odpowiedzialności karnej za składanie fałszywych oświadczeń, wymaganą art. 21 ust. 5 ww. ustawy. Pismem z 14 listopada 2023 r. Burmistrz²¹ poinformował wnioskodawczynię o wszczęciu postępowania w sprawie zwolnienia z obowiązku z przeprowadzenia działań zaradczych w stosunku do IGO stwarzającego zagrożenie dla Unii, rozprzestrzenionego na szeroką skalę, jednocześnie przesyłając druk oświadczenia o stanie majątkowym celem jego wypełnienia i złożenia w Urzędzie. Wypełnione oświadczenie wpłynęło do Urzędu 16 listopada 2023 r. Burmistrz przychylił się do wniosku wnioskodawczyni. Stosownie do art. 21 ust. 6 pkt 1 ustawy o gatunkach obcych, w drodze decyzji²², w terminie 30 dni od dnia złożenia wniosku przez tę osobę wyraził zgodę na zwolnienie jej z przeprowadzenia działań zaradczych w stosunku do IGO stwarzającego zagrożenie dla Unii, rozprzestrzenionego na szeroką skalę. Odnosząc się do przeprowadzenia za ten podmiot działań zaradczych w stosunku do tego IGO Burmistrz wyjaśnił, że (...) *zostanie przeprowadzona wizja na przedmiotowej nieruchomości wiosną 2024 roku celem określenia powierzchni zajętej przez IGO a następnie powierzchnia ta zostanie ujęta w zapytaniu ofertowym na zwalczanie barszczu Mantegazziego wraz ze stanowiskami znajdującymi się na działkach będących własnością Gminy.*

(akta kontroli str. 21-26, 71-73, 134, 137)

Właściciele sześciu z siedmiu działek ewidencyjnych, na których stwierdzono obecność IGO nie wystąpili do Burmistrza o zwolnienie z przeprowadzenia działań zaradczych²³.

Tylko połowa z nich poinformowała Burmistrza o przeprowadzonych w 2023 r. działaniach zaradczych. Zgodnie z art. 21 ust. 9 ustawy o gatunkach obcych burmistrz może, na koszt podmiotu władającego będącego osobą fizyczną, przeprowadzić działania zaradcze, w przypadku gdy podmiot władający nie wystąpił do niego z wnioskiem o zwolnienie z przeprowadzenia działań zaradczych ani nie przeprowadził działań zaradczych we własnym zakresie w terminie roku od dnia otrzymania od burmistrza informacji o stwierdzeniu obecności w środowisku IGO stwarzającego zagrożenie dla Unii, rozprzestrzenionego na szeroką skalę, oraz o konieczności przeprowadzenia działań zaradczych wobec tego IGO. W przypadku tych właścicieli termin, o którym mowa powyżej upłynie w czerwcu 2024 r. (dotyczy właścicieli dwóch działek) i lipcu 2024 r. (dotyczy właściciela jednej działki). Odnosząc

²⁰ Potencjalna spadkobierczyni właścicieli nieruchomości, na której pracownicy RDOŚ stwierdzili obecność IGO.

²¹ Kierownik Referatu, z up. Burmistrza.

²² Decyzja o sygnaturze: GNOŚR-V.6123.2.1.2023.PP z 22 listopada 2023 r.

²³ Właściciel jednej wystąpił do Burmistrza o zwolnienie z obowiązku przeprowadzenia działań zaradczych; Burmistrz przychylił się do tego wniosku i przeprowadził te działania w 2024 r. za ten podmiot, o czym mowa powyżej.

się do osób fizycznych, które nie przesłały do Burmistrza informacji o przeprowadzeniu działań zaradczych Burmistrz wyjaśnił, że (...) zawiadomił podmioty władające gruntami na których stwierdzono obecność w środowisku IGO. (...) władający gruntami zostali pouczeni o wykonaniu działań zaradczych, a po ich wykonaniu o niezwłocznym zawiadomieniu tut. organu. Do dnia dzisiejszego władający nie przekazali informacji o przeprowadzeniu tych działań, zgodnie z art. 6 ust. 2 pkt 3 ustawy. W związku z powyższym mając na uwadze zapis w art. 21 ust. 9 ustawy burmistrz może, na koszt podmiotu władającego przeprowadzić działania zaradcze w przypadku, gdy podmiot władający nie wystąpił do niego z wnioskiem o zwolnienie z ich przeprowadzenia, ani nie podjął działań zaradczych we własnym zakresie w terminie roku od dnia otrzymania informacji o stwierdzeniu obecności w środowisku IGO. Przed upływem roku na wykonanie działań zaradczych przez podmioty władające nieruchomościami, burmistrz wystąpi o udzielenie informacji o przeprowadzonych działaniach. W przypadku braku powiadomienia burmistrz zastosuje przepis art. 21 ust. 9 ustawy.

(akta kontroli str. 50-51, 63-64, 69-72, 92, 94-95, 118-119, 124-126, 333-335)

Przesłane przez właścicieli trzech działek zawiadomienia²⁴ o przeprowadzonych przez nich działaniach zaradczych na ich nieruchomościach, na których stwierdzono obecność IGO zawierały elementy wymagane art. 6 ust. 2 pkt 3 lit. a-d w związku z art. 21 ust. 13 ustawy o gatunkach obcych, tj. nazwę podmiotu przeprowadzającego działania zaradcze, miejsce przeprowadzenia działań zaradczych, datę rozpoczęcia i zakończenia działań zaradczych (za wyjątkiem jednego) oraz określenie środków zastosowanych w ramach działań zaradczych oraz środków mających na celu przywrócenie naturalnego stanu ekosystemów, które zostały zdegradowane, uszkodzone lub zniszczone przez IGO, wobec którego zastosowano te działania zaradcze (za wyjątkiem jednego, w którym nie określono środków mających na celu przywrócenie naturalnego stanu ekosystemów, które zostały zdegradowane, uszkodzone lub zniszczone przez IGO, wobec którego zastosowano działania zaradcze). Jako jedyne, zawiadomienie z listopada 2023 r. zawierało powierzchnię zajmowaną przez IGO po przeprowadzeniu działań zaradczych, określenie oddziaływania przeprowadzonych działań zaradczych na gatunki niedocelowe oraz opis skuteczności działań zaradczych, tj. informacje wymagane art. 6 ust. 2 pkt 3 lit. e-g ww. ustawy. Nie zawierało jednak, podobnie jak dwa pozostałe zawiadomienia, wysokości kosztów przeprowadzonych działań zaradczych oraz środków mających na celu przywrócenie naturalnego stanu ekosystemów, które zostały zdegradowane, uszkodzone lub zniszczone przez IGO, wobec którego zastosowano działania zaradcze. Mimo że w szczególności zawiadomienia z lipca i września 2023 r. nie były kompletne Burmistrz z opóźnieniem (tj. 30 listopada 2023 r.) wystąpił o ich uzupełnienie, o czym szerzej w sekcji *Stwierdzone nieprawidłowości*. Na początku grudnia 2023 r. właściciele tych działek przesłali do Urzędu odpowiedź w tej sprawie.

(akta kontroli str. 50-51, 59-61, 63-64, 95, 347-353)

Burmistrz nie złożył Regionalnemu Dyrektorowi raportów za 2021 r. i 2022 r. o przeprowadzonych na obszarze gminy Chęciny działaniach zaradczych w odniesieniu do IGO, o czym szerzej w sekcji *Stwierdzone nieprawidłowości*.

(akta kontroli str. 69-70, 91-93)

Burmistrz nie zawierał porozumień z podmiotami wymienionymi w art. 22 ust. 1 ustawy o gatunkach obcych, m.in. z regionalnym dyrektorem ochrony środowiska, dyrektorem parku narodowego, zarządcami nieruchomości będących własnością Skarbu Państwa. Wyjaśnił: (...). *Lokalizacja stwierdzonego IGO w środowisku (pas*

²⁴ Wpłynęły one do Urzędu odpowiednio 27 lipca 2023 r., 25 września 2023 r. i 15 listopada 2023 r.

drogowy drogi gminnej) nie wymagała współpracy z tymi organami. Ponadto Gmina Chęciny prowadziła działania zaradcze przed wejściem w życie ww. przepisu [art. 22 ust. 1 – dopisek NIK] i w ocenie tut. organu taka współpraca nie była konieczna. Działania które prowadziła gmina były na ówczesny moment wystarczające, a wyniki tych prac były skuteczne i efektywne.

(akta kontroli str. 91, 93)

W okresie objętym kontrolą²⁵ w prowadzonym w Urzędzie rejestrze skarg i wniosków nie odnotowano skarg, których przedmiotem byłyby zagadnienia związane z rozpoznaniem i zwalczaniem IGO. Burmistrz wyjaśnił: *W okresie objętym kontrolą nie wpływały do Urzędu żadne informacje/sygnały dotyczące tematyki kontroli, prawdopodobnie z uwagi na niewielką skalę występowania IGO w środowisku (jeden obszar) oraz działania zaradcze prowadzone przez gminę.*

(akta kontroli str. 10-13, 15, 91, 93)

W ww. okresie w Urzędzie nie były prowadzone audyty wewnętrzne oraz kontrole (wewnętrzne i zewnętrzne) związane z rozpoznaniem i zwalczaniem IGO.

(akta kontroli str. 15)

Odnosząc się do obowiązującej od 18 grudnia 2021 r. ustawy o gatunkach obcych Burmistrz wyjaśnił: *W mojej ocenie ustawa (...) o gatunkach obcych nie zawiera określenia, na czym ma polegać współpraca gmin z innymi organami, zwłaszcza z regionalnym dyrektorem ochrony środowiska. Brak jest wzoru, wraz z objaśnieniami – raportu, jaki burmistrz składa regionalnemu dyrektorowi ochrony środowiska z przeprowadzonych działań zaradczych. Brak merytorycznych szkoleń dotyczących rozpoznawania gatunków obcych w środowisku. W art. 21 ust. 15 omawianej ustawy jest zapis cyt. „podmioty, o których mowa w ust. 1 i 2 po przeprowadzeniu działań zaradczych stosują środki mające na celu przywrócenie naturalnego ekosystemów, które zostały zdegradowane, uszkodzone lub zniszczone przez IGO (...)”. W ustawie nie ma szczegółowego wyjaśnienia dotyczącego sposobów przywrócenia naturalnego stanu ekosystemu. Omawiana ustawa nie odpowiada w wystarczający sposób na pytanie w zakresie ewentualnych sankcji karnych w przypadku, gdy właściciel, zarządca oraz władający nieruchomością, na której stwierdził obecność zwierzęcia lub rośliny IGO, może osobiście podjąć działania zaradcze w tym szybką eliminację polegającą na uśmierceniu zwierzęcia IGO czy usunięciu rośliny IGO z pominięciem procedury zgłaszania stwierdzenia obecności w środowisku IGO, o której mowa w art. 15 ust. 1 ustawy (...) o gatunkach obcych (...) i dalej w art. 21 u.g.o.*

(akta kontroli str. 336, 338)

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono następujące nieprawidłowości:

1. Burmistrz nie złożył Regionalnemu Dyrektorowi raportów za 2021 r. i 2022 r. o przeprowadzonych działaniach zaradczych na terenie gminy Chęciny, pomimo że w tych latach prowadzono działania zaradcze mające na celu zwalczanie barszczy kaukaskich obecnych na gminnych gruntach²⁶. Zgodnie z art. 21 ust. 14 ustawy o gatunkach obcych wójt, burmistrz albo prezydent miasta składa regionalnemu dyrektorowi ochrony środowiska właściwemu ze względu na miejsce przeprowadzenia działań zaradczych raport o przeprowadzonych działaniach zaradczych na terenie gminy zawierający informacje, o których mowa w art. 6 ust. 2 pkt 3 tej ustawy, w postaci elektronicznej, w formacie danych

²⁵ Do 20 listopada 2023 r.

²⁶ Zgodnie z art. 54 ustawy o gatunkach obcych raport o przeprowadzonych działaniach zaradczych na terenie gminy należało złożyć po raz pierwszy za rok 2021.

oraz zgodnie ze wzorem udostępnionym przez GDOŚ, zamieszczonym w Biuletynie Informacji Publicznej na stronie podmiotowej GDOŚ, do dnia 31 stycznia za poprzedni rok kalendarzowy, w którym zostały przeprowadzone działania zaradcze.

(akta kontroli str. 69-70, 91-93, 146-332)

Burmistrz i Kierownik Referatu wyjaśnili, że powodem niezłożenia ww. raportów było przeoczenie, wynikające z nadmiaru obowiązków służbowych.

(akta kontroli str. 91-93, 341, 345)

2. Dopiero w trakcie kontroli NIK (30 listopada 2023 r.), po upływie 126 i 66 dni od wpływu do Urzędu (tj. odpowiednio 27 lipca 2023 r. i 25 września 2023 r.) niekompletnych zawiadomień właścicieli dwóch działek ewidencyjnych, na których stwierdzono obecność IGO o działaniach zaradczych przeprowadzonych przez nich na tych działkach, Burmistrz wezwał ich o przedłożenie dodatkowych informacji. Zawiadomienia te nie zawierały bowiem elementów wymaganych art. 6 ust. 2 pkt 3 lit. c-h w związku z art. 21 ust. 13 ustawy o gatunkach obcych, tj. daty rozpoczęcia i zakończenia działań zaradczych²⁷; określenia środków mających na celu przywrócenie naturalnego stanu ekosystemów, które zostały zdegradowane, uszkodzone lub zniszczone przez IGO, wobec którego zastosowano te działania zaradcze²⁸; liczby okazów IGO lub określenia zajmowanej przez nie powierzchni po przeprowadzeniu działań zaradczych; określenia oddziaływania przeprowadzonych działań zaradczych na gatunki niedocelowe; opisu skuteczności przeprowadzonych działań zaradczych, wysokości kosztów przeprowadzonych działań zaradczych oraz środków mających na celu przywrócenie naturalnego stanu ekosystemów, które zostały zdegradowane, uszkodzone lub zniszczone przez IGO, wobec którego zastosowano działania zaradcze. Powyższe informacje wymagane są w raporcie o przeprowadzonych działaniach zaradczych na terenie gminy²⁹, który zgodnie z art. 21 ust. 14 ustawy o gatunkach obcych Burmistrz powinien złożyć regionalnemu dyrektorowi ochrony środowiska właściwemu ze względu na miejsce przeprowadzenia działań zaradczych do dnia 31 stycznia za poprzedni rok kalendarzowy, w którym zostały przeprowadzone działania zaradcze.

(akta kontroli str. 50-51, 63-64, 69-71, 95, 118-119, 124-126, 333-335)

Burmistrz i Kierownik Referatu wyjaśnili, że nie wystąpiono do tych podmiotów z wezwaniem o uzupełnienie informacji (...) *z uwagi na natłok obowiązków nałożonych na pracowników. Zgodnie z ustawą (...) o gatunkach obcych, Burmistrz składa raport z realizacji działań zaradczych do dnia 31 stycznia za poprzedni rok kalendarzowy, w którym zostały przeprowadzone przedmiotowe działania. W związku z powyższym zdaniem tut. organu jest dostateczna ilość czasu na uzyskanie koniecznych informacji do ww. raportu.*

(akta kontroli str. 135, 137-138, 341-342, 345)

Zdaniem NIK, postępowanie Burmistrza w celu uzyskania kompletnych informacji od podmiotów władających o przeprowadzonych przez nie działaniach zaradczych powinno być realizowane niezwłocznie po ich otrzymaniu. Występowanie o uzupełnienie tych zawiadomień po znacznym upływie czasu od ich otrzymania może skutkować uzyskaniem informacji niezgodnych ze stanem faktycznym.

²⁷ Dotyczy tylko jednego z zawiadomień.

²⁸ Dotyczy tylko jednego z zawiadomień.

²⁹ <https://www.gov.pl/web/gdos/wzory-raportow-dla-gminy--inwazyjne-gatunki-obce>

W związku z wezwaniem ww. podmiotów o uzupełnienie złożonych zawiadomień o przeprowadzonych przez nie działaniach zaradczych, NIK odstępuje od formułowania wniosku pokontrolnego dotyczącego stwierdzonej nieprawidłowości.

OCENA CZĄSTKOWA

W latach objętych kontrolą Burmistrz corocznie przeprowadzał działania zaradcze w stosunku do IGO stwierdzonych na gminnych działkach ewidencyjnych oraz monitorował ich skuteczność. W wyniku tych działań część stanowisk z IGO została trwale zlikwidowana.

Burmistrz ustalał i informował właściwe podmioty o stwierdzeniu obecności IGO na ich nieruchomościach oraz o konieczności przeprowadzenia przez nie działań zaradczych wobec tego IGO. Z opóźnieniem wystąpił do podmiotów, których zawiadomienia o przeprowadzonych przez nie działaniach zaradczych nie były kompletne, o ich uzupełnienie. Ponadto nie złożył Regionalnemu Dyrektorowi raportów za 2021 r. i 2022 r. o przeprowadzonych przez niego działaniach zaradczych wobec barszczu kaukaskiego na terenie gminy Chęciny.

Postępowanie dotyczące zwolnienia podmiotu z obowiązku przeprowadzenia działań zaradczych wobec IGO stwierdzonego na jej działce zostało przeprowadzone prawidłowo.

IV. Uwagi i wnioski

W związku ze stwierdzonymi nieprawidłowościami, Najwyższa Izba Kontroli, na podstawie art. 53 ust. 1 pkt 5 ustawy o NIK, przedstawia następujące wnioski:

Wnioski

1. Informowanie, w sposób określony przepisami ustawy o gatunkach obcych, Regionalnego Dyrektora o obecności IGO na gruntach zarządzanych przez Burmistrza.
2. Składanie Regionalnemu Dyrektorowi raportu o przeprowadzonych działaniach zaradczych na terenie gminy, o którym mowa w art. 21 ust. 14 ustawy o gatunkach obcych.
3. Uwzględnienie zadań związanych z rozpoznaniem i zwalczaniem IGO w zakresach czynności pracowników Referatu realizujących te zadania.

Uwagi

NIK nie formułuje uwag.

V. Pozostałe informacje i pouczenia

Wystąpienie pokontrolne zostało sporządzone w dwóch egzemplarzach; jeden dla kierownika jednostki kontrolowanej, drugi do akt kontroli.

Prawo zgłoszenia
zastrzeżeń

Zgodnie z art. 54 ustawy o NIK kierownikowi jednostki kontrolowanej przysługuje prawo zgłoszenia na piśmie umotywowanych zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, w terminie 21 dni od dnia jego przekazania. Zastrzeżenia zgłasza się do dyrektora Delegatury NIK w Kielcach. Prawo zgłaszania zastrzeżeń, zgodnie z art. 61b ust. 2 ustawy o NIK, nie przysługuje do wystąpienia pokontrolnego zmienionego zgodnie z treścią uchwały w sprawie zastrzeżeń.

Obowiązek
poinformowania
NIK o sposobie
wykonania wniosków

Zgodnie z art. 62 ustawy o NIK należy poinformować Najwyższą Izbę Kontroli, w terminie 21 od otrzymania wystąpienia pokontrolnego, o sposobie wykonania wniosków pokontrolnych oraz o podjętych działaniach lub przyczynach niepodjęcia tych działań.

W przypadku wniesienia zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, termin przedstawienia informacji liczy się od dnia otrzymania uchwały o oddaleniu zastrzeżeń w całości lub zmienionego wystąpienia pokontrolnego.

Kielce, 4 stycznia 2024 r.

Kontrolerzy
Marcin Sudół

Specjalista kontroli państwowej

Najwyższa Izba Kontroli
Delegatura w Kielcach
p.o. Wicedyrektor
Krzysztof Wilkosz

.....
podpis

.....
podpis

Przemysław Domoradzki
Starszy inspektor kontroli państwowej

.....
podpis